

it clicks horse

*with
my*

clickertraining magazine
nummer 7
maart 2013

Hallo liefste (clicker-)trainer,

- en in het bijzonder alle nieuwe Flanders Horse Expo-nieuwsgierigen die hun naam op de It-Clicks-lijst hebben gezet, misschien zonder goed te weten waar ze aan begonnen zijn ;-). Voor jullie heb ik op pagina 4 een kort, apart artikel geschreven, om jullie op weg te zetten - en te houden.

We hebben er ook een pak nieuwe kinderen bij, en hoewel dit magazine zich niet richt op kinderen, is clickertraining iets dat wel makkelijk wordt opgepikt door kinderen, getuige de vele kinderen die in het Grondwerk-boek figureren. Mama en papa, begeleiden jullie je kinderen bij hun eerste stappen? En vraag anders eens aan je manège of je een kinderclinic kan organiseren, bijvoorbeeld als een alternatieve dag tijdens het zomer-paardrijkamp.

Flanders Horse Expo was een bijzondere ervaring. Ik had er eerlijk gezegd niet veel van verwacht; na jaren trekken en sleuren en verdedigen ga je er van uit dat mensen clickertraining maar iets raars vinden, iets fluffy voor geitewollen sokken. Maar, om Esther, onze nieuwste aanwinst in het demoteam te citeren: "ik dacht dat het iets zweverigs was, maar dat bleek niet waar te zijn".

IN DIT NUMMER:

2	agenda
3	een schijfje leertheorie: stimuluscontrole
4	help, ik heb een clicker gekocht!
de 6 stadia in clickertraining
6	matwerk: de stationary target
15	een schijfje wetenschap: hersen-lateraliteit
16	Parelli en de clicker
32	hoe bestel je 'Denkwerk'?

En inderdaad: je redenen om aan clickertraining te beginnen mogen dan vanuit een onbestemde 'zweverige' (maar zeer terechte!) behoefte komen (wie wil er nu niet een betere relatie met z'n paard zonder die af te dwingen in een "doe-dit-of anders-doe-ik-je-pijn"-trainingsvorm?) - al gauw blijkt dat clickertraining niet alleen een kwestie van gevoel is, maar ook van gezond verstand. En dus kregen we op drie dagen tijd maar één rare reactie: een mevrouw die ons kwam vertellen dat we er wérkelijk niks van begrepen, want "haar paard doet het allemaal vanzelf". Een ware mystieke paardenfluisteraarster, dus - weliswaar zonder ook maar enig inzicht in hoe leren gaat, want zoals je weet: niks (ook veters knopen niet) gebeurt "vanzelf", hoe graag je dat ook zou willen.

De reacties waren dus overweldigend positief. Dat doen we volgend jaar dus zeker nog eens, die Flanders Horse Expo, met een grotere, beter uitgewerkte stand, en méér demo's.

Die demo's waren overigens een ware vuurdoop voor ons kersverse demoteam én hun paarden. Je moet het maar doen, je paard meeslepen in een vreemde omgeving en je durven presenteren in een wervelstorm van prikkels waar je je paard nooit op kan voorbereiden. Geen wonder dat mensen- en paardenzenuwen af en toe de kop opstaken. Maar ze hebben het allemaal fantastisch gedaan!

Ook de standmeisjes en -jongens verdienen een knuffel. Zonder jullie goede humeur, heen- en weer geren (zoals om wisselgeld!) en steun bij het opzetten en afbreken was alles nooit zo vlot gelopen.

Onze Nederlandse vrienden moeten niet tot volgend jaar wachten: ja, we staan op Horse Event, op 13-14-15 september.

Alvast noteren:

donderdag 25 april 2013 - Duffel

Cues en hulpen

20-22u, theorie over cues en hulpen

30€ - info@ingeteblick.be

zaterdag 27 april 2013 Duffel

Groen licht-cues: van lus naar ketting

13-16u, praktijk met eigen paard

voorwaarden: je paard moet minstens 2, bij voorkeur 3 eenvoudige grondwerk-oefeningen goed onder de knie hebben, bvb op een mat blijven staan, kegel targetten, "hier" komen

40€ - info@ingeteblick.be

woensdag 1 mei, Duffel

Clickertraining en rijden:

aanrijden, basisrijhulpen

65€ met paard

info@ingeteblick.be

zaterdag-zondag 3 en 4 mei 2013,

Keulseweg, Pijnacker, Nederland

Tweedaagse! clinic clickertraining

Alle details vind je op www.keulseweg.nl

maandag 13 mei, Zorghorch Stappen, Genk

ism NAC vzw – 19-22.30u

marc-jammaers@hotmail.com

zaterdag 25 mei, Trainingscentrum Spirit,

Laakdal

Eéndaagse clinic clickertraining introductie-dag

www.trainingspirit.be

zaterdag 22 juni, Spirithorses, Riemst

Eéndaagse clinic clickertraining introductie-dag

www.spirithorses.be

een schijfje *leertheorie*

STIMULUSCONTROLE

Je hoort iemand wel eens zeggen “spelen is allemaal goed en wel, maar je paard moet uiteindelijk toch gewoon doen wat je zegt.” Je denkt er als clickertrainer misschien niet in die woorden over na, maar ook clickertrainers willen **gehoorzaamheid**. Alleen denken wij dat het meeste leren van paarden *buiten* die paar rangorde-incidenten gebeurt en noemen wij ‘gehoorzaamheid’ eerder **stimuluscontrole**. Natuurlijk zal het wel eens voorkomen dat een paard iets gewoonweg moet, maar meestal is een “on gehoorzaamheid” gewoon een kwestie van... niet genoeg getraind hebben.

Stimuluscontrole bestaat uit twee woorden: stimulus en controle.

Een **stimulus** betekent eigenlijk een prikkel uit de omgeving die een verandering in gedrag uitlokt. Dat kan eender wat voor prikkel zijn: een gebeurtenis, iemand die iets doet, een plaats, een persoon, een voorwerp, een geluid, een licht, een aanraking... Een stimulus in dit geval is dus een cue of hulp die door de ruiter of trainer gegeven wordt.

Controle betekent dat het gedrag (de oefening, of een stukje van een oefening) dat het paard moet doen **onder controle staat van de stimulus** (de cue dus). Stimuluscontrole gaat er dus van uit dat de **cue** het gedrag, de oefening van het paard onder controle moet houden, niet de mens. Dat legt de verantwoordelijkheid bij diegene **die de cue traint**. “Gehoorzaamheid” is dus een criterium, een stap in de training, niet iets dat het paard op magische wijze verwerft omdat hij z’n mens een goed leider vindt of omdat die de rekeningen betaalt.

Stimuluscontrole betekent dat je paard precies weet wat hij moet doen maar ook dat hij

- het altijd doet zodra je het vraagt, voor zo lang je het vraagt of tot je iets anders vraagt
- niet iets anders doet als je het vraagt
- het niet doet als je iets anders vraagt
- het niet doet als je het niet vraagt

We hebben er overigens een rij-woord voor: ‘aan de hulpen staan’.

Eén van de belangrijkste testen voor stimuluscontrole is bijvoorbeeld dat een paard iets onmiddellijk moet doen, het lang moet blijven doen, of in een omgeving met veel afleiding.

En dat moet de *trainer* dus doen: *het trainen*.

Stimuluscontrole gaat dus niet over dwang; het kan niet afgedwongen worden, het is een kwestie van begrip, van leren. Het betekent enkel dat het paard precies weet welke cue bij welk gedrag hoort, en dat ook elke keer doet.

Een nieuw clickergetraind paard gaat door een (voor beginnende clickertrainers verbijsterend) stadium waarbij hij veel verschillend gedrag aanbiedt, omdat hij probeert een beloning te krijgen. Dit betekent dat het paard wel het verband heeft gelegd tussen het doen van een oefening, de bridge en de beloning, maar hij weet nog niet wat cues zijn. Hij moet nog leren dat hij enkel iets zal krijgen ná dat de trainer een cue geeft, en nooit zonder dat er eerst een cue is.

Meer over stimuluscontrole vind je in Denkwerk pag. 322.

help!

ik heb een **clicker** gekocht!

hmm. nee, dat heb ik niet.

ha ja, inderdaad.

ik heb 'm al gebruikt.

ik heb er nog niks mee gedaan.

ik weet niks van clickertraining.

ik gebruik liever m'n stem dan een clicker.

Proficiat. Je hoort nu bij een select groepje excentriekelingen net zoals Star Trek fans, mensen die M-theory begrijpen, teddybeerzamelers, en Nigeriaanse hackers.

ik wil graag met clickertraining beginnen.

Heb je iemand al eens gezegd hoe goed hij het deed? Dan kan je dat nog eens. En nog eens. En nog eens.

het werkt voor geen millimeter.

het lukt al aardig.

ik ben simply the best.

Of het nu astrofysica is of breien, het duurt altijd even voor je een expert wordt.

Al eens gehoord van CTC's en GSC's?

ik wil graag verder doorgaan met clickertraining.

ik wil wat meer begeleiding.

ik vis het verder wel uit.

www.ingeteblick.be/leesvoer/

www.ingeteblick.be/agenda/

www.ingeteblick.be/shop/boeken/en/of/shop/dvds/

www.ingeteblick.be/forum/

Het enige wat je alleen moet doen is zingen voor de spiegel.

OF HET NU IN EEN VLAAG VAN
VERSTANDVERBIJSTERING WAS
OMDAT JE AL TE LANG
GEEN GOEIE KOFFIE HAD GEHAD
OF OMDAT JE OPRECHT
GEÏNTERESSEERD BENT IN
CLICKERTRAINING À LA INGE,
HALLO FLANDERS HORSE EXPO-
NIEUWELING!

Er zijn natuurlijk een paar mensen die “gratis” zagen op het bordje bij de maillijst en blindelings hun emailadres hebben ingevuld. De meesten van jullie hebben echter praktische vragen gesteld, en sommigen van jullie hebben meteen een clicker gekocht of zelfs een heel starterspakket. Zijn jullie nu echt begonnen? En hoe gaat het? Laat eens iets weten? Ik zou érg graag van jullie horen! Dat kan per email op info@ingeteblick.be of via het splinternieuwe www.ingeteblick.be/forum.

Hoe je met clickertraining kan beginnen vind je op www.ingeteblick.be/leesvoer/clickertraining/veel-gestelde-vragen-over-clickertraining/hoe-kan-ik-met-clickertraining-beginnen. Je kan er ondermeer FAQ beantwoord zien, en een “hoe begin ik”-pdf downloaden die toch wat dieper gaat dan het kleine startersfoldertje.

En dan begint het échte experiment.

Je paard zal door verschillende stadia gaan, van “geef mij die wortel” tot “woohoo, wat gaan we doen?” maar jij ook. Voor het zover is dat je beiden echt clickersavvy bent, moet je wel wat tijd besteden aan elkaar - niet in het minst om zelf anders te leren denken.

Clickertraining is een vriendelijke manier van trainen, maar het beginstadium maakt meteen duidelijk dat het geen *lieve* training is. Met clickertraining beginnen verloopt voor de meeste paarden rimpelloos, maar in sommige Jekyll-paarden blijkt plots een Hyde te zitten, en dan is clickertraining soms moeilijk om vol te houden zonder begeleiding. Laten we eens kijken naar die verschillende stadia.

1. mijn mens is sinterklaas

Er is geen ontkennen aan: de meeste paarden vinden het fantastisch dat je plots met al dat lekkers voor z'n neus staat. En hij wil je graag even

helpen om er efficiënt vanaf te raken. Hij gedraagt zich onbeleefd en opdringerig met maar één ding in gedachten: geef het me maar allemaal, nu!

Dat kan even overweldigend zijn, maar met een klein beetje rust in je hoofd en assertiviteit in je lichaamstaal is het ook zó weer voorbij.

2. het licht gaat aan

Je paard begrijpt dat je bridge-geluid (de click van de clicker, de “ex”, de “yes” of wat voor geluid dan ook) een voerbeloning aankondigt. Het paard legt dan wel het verband tussen die twee, maar dat betekent nog niet dat hij werkelijk heeft begrepen wat er gaande is. Soms wacht hij braaf tot hij z'n beloning krijgt, en het volgende moment is hij het helemaal kwijt.

Als je als trainer niet goed weet wat je aan het doen bent, kan dat tot frustratie leiden, zowel bij jou als je paard. Als je nog niet aan beleefdheid hebt gewerkt (twee passen achterwaarts en pas daar krijgt hij z'n beloning) dan wordt het hoog tijd, want dit is de oefening die je paard elke keer weer zal doen, voor de rest van z'n clickercarrière - je kan het dus maar beter goed doen.

3. eerst iets doen, dan pas krijgen

Dit is het stadium waar het gevaar tot afhaken het hoogst is.

Het paard begint te begrijpen dat hij eerst iets moet doen, dat hij dan de bridge zal horen, en dat het voer zal volgen. Maar dat betekent niet dat hij weet dat jij de trainer bent, niet hij.

Als je niet wil trainen, haalt hij alles uit de kast wat hij al geleerd hebt (vandaar dat beginnen met de Spaanse Pas geen goed idee is, tenzij je metalen scheenbenen hebt). Als je wél wil trainen zal hij het niet altijd willen doen, of niet helemaal, of iets anders, en soms gewoon niets.

Als trainer is het belangrijk dat je je paard alleen beloont als hij iets doet wat jij hebt gevraagd, zonder hem te straffen op momenten dat hij iets anders (of niets) doet. Dat is de zekerste weg om je paard niet alleen in de war, maar ook boos te maken. Blijf rustig, vertrouw op het leerproces, en help 'm leren. Als je paard niet uit dit stadium geraakt is het omdat jij als trainer hem niet genoeg consequente begeleiding geeft - het heeft niets met de methode te maken.

Geraak je niet uit dit stadium en wil je toch geen begeleiding, dan zit er niks anders op dan naar een andere methode te gaan waar jij minder onzeker bent, en je paard minder gemotiveerd is en braaf doet wat je vraagt. Als je ooit later met wat meer zelfzekerheid terugkeert naar clickertraining, zal je paard nog steeds de bridge kennen.

4. woohoo!

Je paard weet dat als hij de bridge hoort, hij het goed heeft gedaan en een beloning krijgt. Hij weet dat als je iets vraagt, het niet moeilijk zal zijn en dat hij mag experimenteren tot hij die bridge hoort. En hij weet ook dat als je niets vraagt, hij niets hoeft te doen. Hij leert leren. Hij vertrouwt je; je communicatie werkt.

Het wordt érg makkelijk om tientallen oefeningen te introduceren, en je zal zeker in de verleiding komen om ze ook allemaal uit te proberen. Je kan heel veel, maar wel allemaal maar half. En niks staat werkelijk op cue.

Als je te lang in dit stadium blijft hangen en je gaat pas veel later naar puntje 5, dan creëer je opnieuw frustratie in je paard. Hoe meer paarden je traint met clickertraining, hoe sneller je door dit stadium gaat.

5. laten we het goéd doen

Je paard dwingt je om over de kwaliteit van je oefeningen na te denken nadat je terugkomt van je eerste demo waar hij de ene helft halfslachtig deed en de andere helft compleet vergeten was.

Je begint aan criteria zoals 'duur' en 'onmiddellijk' en 'overall' te schaven. Je leest de hoofdstukken over stimuluscontrole en lussen in het Denkwerk-boek een tweede keer, en het begint je te dagen wat er eigenlijk staat.

Je neemt opnieuw les. Je begint te experimenteren met kettingen.

6. clickersavvy

Het paard weet perfect wat de bridge is - je hoeft maar iets in je lichaamstaal te veranderen of met een vreemd voorwerp af te komen, en hij gaat meteen op zoek naar wat de oplossing van het raadsel is.

Het duurt drie-vier keer bridgen, en hij heeft het begrepen - daarna is het een kwestie van afwerking, en ook dat gaat steeds sneller.

Het voer is niet meer zo belangrijk; de bridge horen wel, maar je paard hoeft die bridge niet meer om de haverklap te horen. Je cues zijn klein maar duidelijk, je paard weet dat er criteria bijhoren. Duur en onmiddellijkheid komen vanzelf. Je maakt makkelijk kettingen.

forum

Je ziet het, we weten écht waar je doorheen gaat. We maken het allemaal mee, in grotere of kleinere mate. En we zijn er om je te helpen!

HET ENIGE WAT JE ALLEEN MOET DOEN IS ZINGEN VOOR DE SPIEGEL.

Facebookgroep

De trainers en instructeurs van i train my horse's brain hebben samen een facebook-groep opgericht: www.facebook.com/groups/itrainmyhorsesbrain/ Geen klassiek forum dus, en hoewel we ons bewust zijn van de privacy-problemen met facebook denken we dat dit een dynamische en gebruiksvriendelijke manier is om gelijkgestemde zielen te vinden.

Forum

Vind je dat facebookgroepen te vluchtig zijn? Dan is er het kleine forum van Inge zelf, waar je mee kan bouwen aan een hechte clickertrainers-community: www.ingeteblick.be/forum

mat-training

waar is het goed voor?

ER ZIJN 7 BASICS VOOR HET GRONDWERK:

- DE (HAND-)TARGET
- BELEEFDHEID
- HOOFD LAAG
- ACHTERWAARTS
- VOLG
- WACHT
- BLIJF.

VAN AL DIE BASICS IS “BLIJF” DE MEEST ONDERSCHATTE BASIC. WAAROM IS “BLIJF” ZO INTERESSANT, EN WAAROM HELPT EEN MAT?

Als je je paard vastzet aan een touw (met aan de andere kant een mens, een paal of een muurring) reken je eigenlijk op het touw om je paard uit te leggen dat hij verondersteld wordt op een en dezelfde plaats te blijven staan. Het touw is dan je enige veiligheid die je hebt ingebouwd.

Maar stel nu eens dat je je paard daarbij ook uitlegt wat gewoon op dezelfde plaats blijven staan eigenlijk is? Op die manier reken je niet alleen op een touw, maar in de eerste plaats op de hersens van je paard – een sterker touw bestaat niet. Je paard staat als het ware ‘aan de grond gebonden’.

Waar is dat handig voor?

- je kan je paard ergens laten staan zonder dat hij je meteen volgt, bijvoorbeeld als je kegels wil gaan verplaatsen om hem te laten targetten van een grotere afstand
- je kan je paard eender waar laten staan terwijl je je voer gaat bijvullen, of je zadel en hoofdstel gaat halen of wat dan ook
- je paard blijft gewoon los staan, ook als de hoefsmid komt, of de dierenarts, of als je hem zadelt of opstapt
- je hebt nooit iemand nodig die hem even vasthoudt, ook niet als je in een vreemde omgeving bent.

‘Blijf’ met behulp van een mat

Je kan je paard leren ergens te blijven staan zonder mat, maar mét een mat (of plaat) wordt de bedoeling wel duidelijker. Het juiste gedrag is duidelijk afgebakend (twee voeten op de mat), er is een duidelijke cue (de mat zelf) en het is waarschijnlijk nieuw voor je paard, en dus alvast geen vergiftigde cue (www.ingeteblick.be/pdfs/ItClicks-nummer1.pdf).

De mat houdt het paard niet vast, dus het zijn nog steeds de hersenen van het paard die hem op de mat houden. Het zichtbaar maken van een specifieke plaats maakt het voor je paard nog duidelijker wat de bedoeling is; hij krijgt ook visuele criteria mee, en daarmee zet je hem nog meer op voor succes. Bovendien weet je paard nu dat er een plaats is waar hij altijd een beloning zal krijgen - ook al is dat eventueel na een lange tijd, of na eerst iets anders te doen. De mat wordt als het ware de ‘**thuisplaats**’ van je paard: een duidelijke omliggende plaats zoals een target er een is.

Het idee van zo’n duidelijke thuisplaats is niet nieuw: je hond kent waarschijnlijk het commando ‘mand’, en ook bij zeehondenshows zag je waarschijnlijk al dat de dieren tussen oefeningen door naar hun eigen plek terugkeren.

Het voordeel van zo’n thuisplaats wordt al onmiddellijk duidelijk bij het trainen: als je paard zo blij is met je trainen dat hij om je heen komt staan draaien kan het wel eens praktisch zijn om hem weg te kunnen sturen zonder z’n gevoelens te kwetsen. Vraag hem gewoon telkens weer naar z’n thuisplaats te gaan, en hij ziet alweer een kans om iets goeds te doen. Die thuisplaats kan als wacht-, maar ook als afkoelplaats dienen, tussen twee opwindende oefeningen door. Hij leert er geduld te hebben tot de volgende cue komt.

Gebruik de thuisplaats **nooit als straf!** Het is een rustplaats, een plaats die van hem is, en waar er even niets wordt gedaan. Je kan er zelfs (een tijdje) voor kiezen om je paard altijd naar z’n thuisplaats

te laten gaan voor je hem belooft, en hem steeds daar belonen. Op die manier begint en eindigt elke oefening op de thuisplaats.

Ook als je met twee paarden tegelijk wil werken, kan een thuisplaats voor elk paard een uitkomst zijn. Je werkt één voor één met hen, om beurten, terwijl de ander op z’n thuisplaats wacht tot het weer aan hem is.

Je kan nog een stap

verder gaan, en een kleine, gemakkelijk verhuisbare thuisplaats **een eigen symbool, vorm of kleur** meegeven (een matje of plaatje voor op de grond, of een symbool op een papier aan de muur), zodat elk paard naar z'n eigen voederplaats gaat. Als je paard z'n eigen thuisplaats ook herkent op andere plaatsen dan thuis, kan je hem vragen eender waar te blijven staan, bij z'n eigen 'thuis'-plaats.

Een mat hoeft overigens niet altijd op dezelfde plaats te blijven liggen: een steeds verplaatsende mat kan je paard op een **trailer** leren gaan.

Je paard kan leren dat hij eerst op de mat naast het **opstapje** moet gaan staan, zo leert hij sneller wat de juiste plaats is tegenover dat opstapje, zodat je op een veilige manier op z'n rug geraakt.

Je kan je paard leren met de voorvoeten op een mat te gaan staan, maar ook met de **achtervoeten**. Het aanleren van *spagaat* (benen uit elkaar - je legt de mat steeds verder naar achter terwijl hij wel op de plaats moet blijven staan) of *berggeit* (benen dicht bij elkaar - je legt de mat steeds verder naar voor terwijl hij wel op de plaats moet blijven staan) kan je dus ook aanleren zónder je paard te irriteren met een zweepje. Daarna maak je je mat steeds kleiner, tot je paard de oefening doet zonder mat.

Een mat kan ook groeien, in de hoogte: zo leert je paard makkelijker om ergens op te gaan staan, zoals op een **podium** voor vrijheidsdressuur, een blok voor agility, of de **trailerklep**.

En een mat kan ook krimpen, in grootte: hoe denk je dat dieren in films weten waar ze heen moeten? Jawel, de grote mat van in het begin is uiteindelijk een **heel klein stipje** geworden.

De mat en jij

Het voorgaande gaat allemaal over hoe goed het is voor je paard, maar mattraining is ook goed voor de

trainer.

Ook voor de trainer is het een afgelijnde oefening: je paard moet er met twee voeten op, zonder te gaan schrapen of trappen, en die twee voeten moeten blijven stilstaan. Dat vraagt focus van de trainer, want je moet een **plan** hebben, het plan eventueel aanpassen (elk paard reageert verschillend), je moet je beste **timing** bovenhalen (vooral als je paard gaat schrapen), je moet aan **duur** werken (je paard moet blijven stáán) en aan **afstand**, en die mat kan overal mee naartoe, dus het is ook een goede oefening om "**in alle omstandigheden**" te oefenen. Bovendien is de mat een schitterende oefening om vanuit een **lus** je allereerste **ketting** te leren maken, maar daarover straks meer.

Het mat-eriaal

Je kan een gewoon tapijtje gebruiken, of een rubber mat, maar mijn ervaring is dat paarden zo'n matje makkelijk verplaatsen - vooral als ze gaan schrapen. Ze lijken ook moeilijker het verschil voelen met de zand-ondergrond van de rijbaan. Een houten plaat werkt dan beter.

Zorg dat de plaat dik genoeg is zodat ze niet onmiddellijk bezwijkt onder het paardengewicht, maar niet zo dik dat je ze niet makkelijk kan dragen. Als je een handvat aan de plaat maakt, zorg dan dat het handvat niet zo groot is dat een paard er met z'n hoef in vast kan raken.

Het geluid dat de hoeven maken als een paard op zo'n houten plaat stapt maakt het ook makkelijker voor een paard om het verschil te kennen, en de meeste paarden lijken het gewoon leuk te vinden om lawaai te maken. Het kan dan een extra motivatie zijn om "iets" met die plaat te doen, vooral als paarden een matje niet eens lijken op te merken. Andere paarden hebben gewoon wat angst om op zo'n mat te gaan staan; ze zullen er gewoon omheen

gaan. Laat je paard gewoon even wennen aan die mat, leg die mat zo neer dat hij er niet zo ver omheen kan maar dat de bedoeling duidelijker wordt (naast een omheining of zo) of verander van mat.

Hoe doe je het?

Een gedetailleerde beschrijving vind je alvast in Grondwerk vanaf pag. 144. Een paar extra opmerkingen...

Je kan een paard op verschillende manier naar een mat krijgen: **freeshapend** (gewoon de mat voor de voeten van je paard leggen en wachten tot hij iets in de richting van de mat doet; en dan geleidelijk aan bridgend *shapen* tot hij er op blijft staan) of door hem op de mat te **leiden aan een leidtouw** - en alles er tussenin.

Een target-kegeltje op de mat zetten waardoor je paard 'per ongeluk' op de mat gaat staan als hij dat kegeltje target, vind ik niet zo'n goed idee. Het zal meestal langer duren voor het paard begrijpt dat het om de mat gaat en niet om het kegeltje.

Met freeshapen kan het lang duren voor je paard begrijpt dat hij iets met de mat moet doen; met leiden kan het lang duren voor het paard begrijpt dat hij niet gewoon maar vooruit en achteruit moet, maar dat het om de mat onder z'n voeten gaat. Je kan dus wel wat leiding geven over wat de algemene bedoeling is met het touw (hem naar de mat toe leiden) maar het eigenlijke "twee voeten op de mat zetten en houden" freeshapen.

Het hangt een beetje van de experimenteerdrang van je paard af, en van hoe 'clickersavvy' hij is. Een paard dat de bridge al jaren kent staat er waarschijnlijk in 3-4 keer bridgen op, een nog niet zo lang geclickerd paard heeft misschien meer uitleg nodig en heeft ook minder de neiging om te herhalen waar hij juist voor gebridged werd.

Ook als je paard net ervoor heeft geleerd dat hij een

ander voorwerp met de neus moet aanraken, kan hij een tijdje denken dat dat ook met *dit* voorwerp moet en dat kan eventueel leiden tot frustratie.

Komen jullie er niet uit, laat deze oefening dan een tijdje voor wat hij is of haal er (les-)hulp bij. Het zit vaak in kleine dingen!

Indien je met touw werkt: hoe goed ben je?

Het heeft geen enkele zin om je paard naar de mat toe te leiden (en er weer af nadat hij er op is gaan staan) als je paard niet goed weet wat vooruit en achteruit volgen via cues van je touw eigenlijk is. Je kan niet verwachten dat je paard alle dingen tegelijk leert en ze nog eens uit elkaar houdt ook. Zorg éerst dat je leiden goed is, voor je op een subtiele manier je paard op de mat leidt.

Als je paard z'n voeten slordig-snel of drammerig neerzet, is dit ook een perfecte oefening voor het finetunen van hele lichte veranderingen in je leidtouw (Grondwerk pag. 120), waarbij je elke voet apart kan opvangen en loslaten (en dus bridgen) op precies die plaats waar je hem wil. Op het moment dat je paard bijvoorbeeld die tweede voet er voorwaarts zo ongeveer voorbij de mat zou neerzetten, kan je dat opvangen in je leidtouw door op het moment dat die tweede voet de grond verlaat *nét* wat remmend gevoel doorheen het leidtouw te laten komen. Doe je teveel dan zal het paard achteruit gaan, ben je te traag of doe je te weinig, dan gaat je paard toch voorbij de mat. In het midden tussen voorwaarts en achterwaarts gaan zit stilstaan – gaat je paard achteruit, dan vraag je hem steeds weer vooruit, en omgekeerd. Uiteraard combineer je het terugzetten (ná dat je paard toch in beweging is gekomen zeg je je paard daarmee dat dat niet is wat je wil) met de bridge om hem te vertellen wat je dan

wél van hem wil: gewoon blijven staan daar waar je hem vraagt te blijven staan.

Over het algemeen zal je merken dat je héél weinig hoeft te doen; je wat groter maken zonder verder iets te doen ‘zelfs niet van je plaats te komen) zal over het algemeen je paard al weerhouden verder te stappen. Het helpt uiteraard, alweer, als je het achterwaarts gaan goed hebt aangeleerd. Alles is al de rest!

Schrapen

Als je met een houten plaat werkt, kan het nadeel zijn dat paarden het lawaai maken en schrapen zo fijn gaan vinden dat het erg moeilijk is om die voeten stil te krijgen (maar wel een goeie test voor je timing en geduld). Schrapen kan natuurlijk ook gewoon frustratie zijn, als je paard geen idee heeft wat eigenlijk de bedoeling is (waarschijnlijk omdat hij te weinig duidelijk bekrachtigd wordt). Aan jou om dat verschil in je paard te lezen!

Als je het eventuele schrapen niet snel kan verminderen door te bridgen net vóór het paard gaat schrapen (en dat lukt mits een beetje volhouden meestal

wel), leid je paard dan onmiddellijk van de mat af zodra hij gaat schrapen, loop even een kleine cirkel rond tot weer voor de mat, en vraag ‘m dan opnieuw op de mat te gaan staan. Bridge, indien mogelijk, vóór hij gaat schrapen.

Je eerste lus

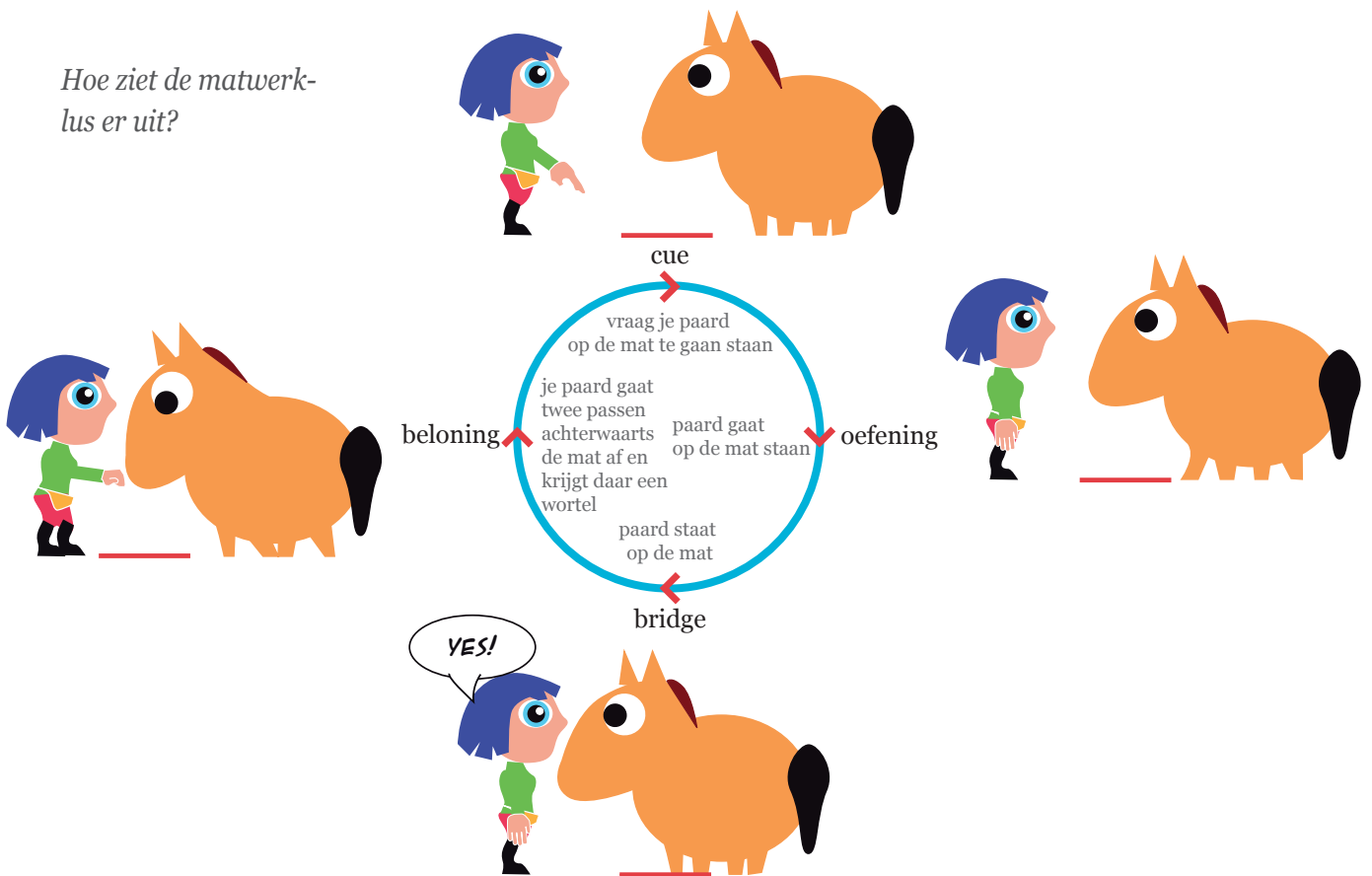
Zodra je paard de neiging toont om op het matje te gaan/blijven staan kan je beginnen shapen aan criteria twee voeten op de mat, rustig blijven, langer stilstaan enzovoort (dus als je het basisgedrag hebt). Leid je paard dan juist *niet* voorwaarts de mat af. Nu is het tijd om het principe “**bridge voor gedrag, beloon voor positie**” te oefenen! Je bridget dus op het moment dat je paard z’n voet(en) op de mat zet, maar je geeft je voerbewoning achterwaarts van de mat af - je paard neemt dus z’n beloning na twee passen achterwaarts aan (zoals hij dat eigenlijk *altijd* en automatisch zou moeten doen!). Op die manier zet je je paard bij het belonen weer in de perfecte uitgangspositie om in twee passen voorwaarts weer netjes op de mat te gaan staan, waarna je weer kan bridgen en hem er weer af kan belonen. De perfecte lus dus (zie boek Denkwerk), met een vloeiende uitvoering en dus een hoge beloningsratio!

Pas als dat goed gaat maak je je lus groter, door de mat wat verder weg te leggen. Heb je “blijf” ook zonder mat aangeleerd (en dat is een goed plan, zodat je paard ook ergens blijft staan *zonder* mat), dan kan je ook aan duur werken, waarbij je paard steeds langer op de mat blijft staan. Op die manier kan je je paard van steeds verder weg naar de mat zenden, en hem daar ook laten staan.

Je eerste ketting

Als je de mat vaak hebt beloond, zal je merken dat je paard maar al te graag richting mat beweegt. Dat

Hoe ziet de matwerk-
lus er uit?

is het moment waarop je een “groen licht” installeert - de mat vertelt je paard dan wel *wat* hij moet doen (op de mat gaan staan) maar bijvoorbeeld wijzen, het woord “mat”, of wat voor combinatie van cues dan ook vertellen je paard *wannéer* hij dat mag doen. Dat doe je door consequent dat gebaar of woord te gebruiken net *vóór* je paard naar de mat gaat, en niet te bridgen als je paard uit zichzelf naar de mat gaat (volgens de principes zoals uitgelegd in Denkwerk).

Het kan daarbij helpen om van je lus een **ketting** te maken, dus door er een andere oefening tussen te schakelen. Dit is al meer gevorderd werk, dus misschien heb je wel hulp nodig van een instructeur om samen die eerste ketting op te bouwen.

Beloon nu niet meer achterwaarts van de mat af, maar er gewoon op. Geef een cue voor een andere

oefening zodat je paard de mat *voorwaarts* af gaat, als oefening - zoals naar een kegeltje toegaan en dat targetten. Bridge en beloon voor het targetten van het kegeltje.

Vraag daarna je paard naar de mat te gaan en bridge en beloon daar, *vóór* je hem weer van de mat af vraagt met de cue voor het kegeltje.

De volgende stap na het uitvoeren van die andere oefening is dat je op het moment waarop je voor die andere oefening zou bridgen - dus bijvoorbeeld op het moment dat je paard dat kegeltje aanraakt - *niet* bridget, maar in de plaats daarvan je cue voor “mat” geeft, en dan *wél* bridget zodra je paard op de mat staat. Zo ga je van een lus naar een ketting.

Succes!

een schijfje wetenschap

LINKER- EN RECHTER HERSENHELFTE

Eén van de hardnekkigste mythes in paardenland is dat paarden de informatie van de linkerhersenhelte niet naar de rechterhersenhelte kunnen doorgeven, omdat die hersenhelten niet verbonden zouden zijn. Niets is minder waar. De hersenhelten van een paard zijn gewoon met elkaar verbonden, net zoals bij mensen. Een andere mythe is dat paarden (en mensen) ofwel vooral hun linkerhelte gebruiken, ofwel hun rechterhelte. Ook dat is niet juist.

Paarden (en mensen) gebruiken voortdurend beide hersenhelten *samen*, door middel van circuits die verschillende centra met elkaar verbinden. Die circuits lopen ook door elkaar heen: sommige centra werken samen, anderen tegen elkaar, soms overlappen ze met mekaar. Sommige centra zitten links, andere rechts, van sommige zijn er maar één (de medulla bijvoorbeeld) en van anderen zijn er twee (zoals de amygdala die in beide hersenhelten zit). Maar zo'n centra werken dus nooit alleen, maar steeds in groep, in zo'n circuit.

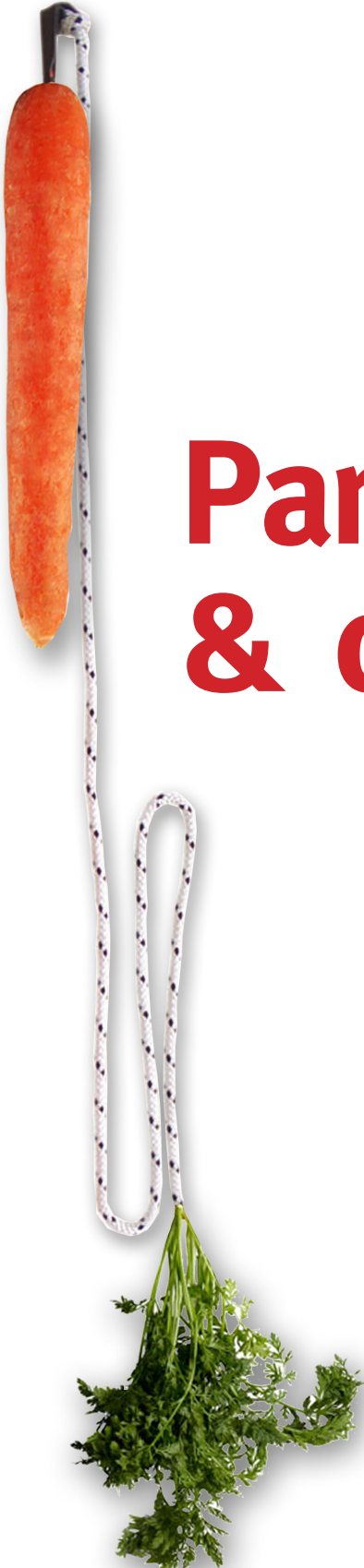
Er bestaat niet alleen **fysieke lateraliteit** (links of rechts zijn) maar ook **emotionele lateraliteit**: hoe negatiever de emotie (angst, woede) hoe meer centra er oplichten aan de rechterkant; hoe positiever de emotie (eten in het algemeen maar ook een voedselbeloning krijgen) hoe meer centra er oplichten aan de linkerkant.

Dat heeft een **omgekeerd effect in het lichaam**, want de linkerhelte van het **motorbrein** (het cerebellum, het achterste deel van de hersenen) stuurt (samen met diverse centra in andere delen van de hersenen, uiteraard) de rechterkant van het

lichaam, en omgekeerd. Dat betekent dat een paard dat een onbekend, potentieel gevaarlijk voorwerp of mens wil bestuderen (rechter hersenhelte), dat dus eerder met het linkeroog (of linker neusgat of linker koor) doet. Dat komt ook omdat op dat moment er circuits in de rechterhelte aan het werk zijn die de onderlinge plaatsing en relaties van objecten in de omgeving berekenen, wat natuurlijk zowel bij roof- als bij prooidieren belangrijk is. Daarom draait een paard zich ook wel eens compleet om, als hij ongerust wordt over iets.

Wat zou het makkelijk zijn als het zo simpel was, he? Maar wat blijkt? Een paard kan een voorwerp, een ander paard of mens óók in het linkeroog (of linker neusgat of linker koor) willen houden als het juist wél een goed gekend persoon is als die fijne dingen vertegenwoordigt... Iemand in het linkeroog houden betekent dus misschien eerder dat het paard zich **klaar wil houden om eventueel snelle reageren** - of het nu vluchten is, aanvallen, verdedigen of op een cue reageren die mogelijk wat lekkers oplevert.

Alle paarden zijn neurologisch dus zowel rechterhelte-denkers als linkerhelte-denkers, en alles-door-elkaar-denkers. Elke paard wordt bijvoorbeeld prompt een linkerhelte-denker als hij aan het eten is. Dat betekent niet dat hij graag eet *omdat* hij een linkerhelte-denker is - als je zoiets zegt keer je oorzaak en gevolg om. Dat een paard graag eet kan immers zó veel verschillende oorzaken hebben dat het onmogelijk is om er maar gelijk een hersenhelte op te plakken...

Parelli & de clicker

UHOH. IK SCHIJN DE REPUTATIE TE HEBBEN VAN “TEGEN PARELLI” TE ZIJN. HET ARTIKEL OVER COGNITIEVE DISSONANTIE VAN HET VORIGE NUMMER IN HET ACHTERHOOFD, LAAT IK EENS KIJKEN OF DAT WÉRKELIJK ZO IS.

JA, IK GEEF HET TOE: VAN SOMMIGE DINGEN IN HET PNH-PROGRAMMA KRIJG IK HARTZEER. AAN DE ANDERE KANT: PARELLI HEEFT IETS KLAARGESPEELD WAAR BLIJKBAAR GROTE BEHOEFTE AAN IS EN WAS.

WAT KUNNEN PARELLI-ERS VAN CLICKERTRAINERS LEREN, EN WAT KAN EEN CLICKERTRAINER VAN PARELLI LEREN?

Voor alle duidelijkheid: ik kwam Parelli tegen lang voor ik een clickertrainer was, hoewel clickertraining al veel langer bestaat dan PNH, en ik er ook van op de hoogte was - alleen had ik te veel vooroordelen tegenover clickertraining om het zelfs maar te willen overwegen...

PNH, lang geleden

Ik was wat aan het rondkijken bij Hempfling, maar die kwam niet bij mij in de buurt, en wat ik van z'n aanhangers zag kon me niet echt overtuigen. Maar PNH was wél in de buurt. Ik heb dus twee clinics als toeschouwer gevolgd (Birger Gieseke, niet meer bij PNH), en een als deelnemer met mijn paard Naomi (een Zwitserse mevrouw wiens naam ik mij niet meer herinner, niet meer bij PNH). Ik heb verschillende keren Eddy Modde (niet meer bij PNH) aan het werk gezien, toen de Belgian Horsemanship Association vanuit een heel brede opzet clinics en demo's organiseerde (de BHA bestaat niet meer). En ik heb Pat Parelli zelf twee keer "live" aan het werk gezien: één keer in Ermelo (in '96 denk ik, waar ik erg onder de indruk was maar me ergerde aan het "is everybody happy"-sfeertje - sorry, ik ben te veel een Vlaming!), en één keer in Oud-Heverlee, in '98 waar de magie - voor mij althans - toen al verbroken was.

Ik heb verschillende ouderwetse VHS-tapes - nee, dvds bestonden nog niet.

Ik heb Pat Parelli's eerste boek, Natural Horse-Man-Ship, uit 1993 - en dat is niet het boek dat nu bestaat met dezelfde titel. Het geeft wel mee hoe PNH in elkaar zat toen ik het leerde kennen.

Het is in zwart-wit, er staan geen 7 games in; veel van wat hij zegt is nog gewoon letterlijk overgenomen van Tom Dorrance, Pat's (tweede) leermeester (na Troy Henry), zoals "timing, feel, balance" en "it takes the time it takes" of "it's the release that teaches" maar verder zitten alle sleutel-ingrediënten van het PNH-

programma er al in, inclusief horsenalaties (maar heel summier en zonder de vierdeling die er nu is), alliteraties, parellismes en veel genummerde lijstjes zodat mensen het makkelijker zouden onthouden. En... de fases.

Er staan leuke dingen in, maar er staan ook dingen in dat boek waarvan ik toen zelf geen flauw idee van had hoe fout het was, zoals een compleet verkeerde definitie over straffen en belonen - maar ach, ik wist dat toen ook niet!

Pat spreekt wel over de carrot stick, maar er stond nog geen "TM" (trademark) achter - het was nog een gewone omgebouwde zweep. De stick gebruiken mocht wél, carrots however... nee dat mocht niet. Paarden konden immers alleen maar gemotiveerd worden door 'safety en comfort'.

Er stonden games in, ja, maar niet de games die je als PNH-er nu kent: Shoot the Bad Guy (rollback), Sword Fight Side-Pass en Side Pass War (om je te doen focussen bij het zijwaarts gaan) en Horseback Bullfighting (wendingen om de voor- en achterhand). Klinkt toch wat anders dan de "Friendly Game", niwaar?

Die Friendly Game kwam dus wat later, als eerste in de "Seven Games". Dat was toen ik de PNH-clinics volgde. Elke eigenaar moest die games in die strikte volgorde uitvoeren (paarden konden sindsdien in de teksten die Pat toen schreef ook gemotiveerd worden door play, spel).

Meteen was dat mijn probleem. Ik kon namelijk niet aan Naomi komen. De horsenalaties waren nog niet doorgebroken in het praktische programma, en dat bleef nog jaren zo. Er werd me dus verteld dat Naomi een "Level 3"-paard was, en dat ik haar dus maar moest verkopen.

Gail Ivey uit de Tom Dorrance-stal schreef me in '96 een mail van 10 regels hoe ik 'hooking on' moest uitvoeren (wat Monty Roberts later trademarkete als de "Join-Up" maar in feite gewoon iets was dat vele mensen al jaaaaaren deden) - en dat werkte wél. Zo

goed zelfs dat dezelfde Naomi waar ik niet aan kon komen, aan me plakte en niet meer weg wou. En dat betekende dus meteen het einde van wat ik met het PNH-programma heb gedaan. Tom Dorrance werd mijn eerste grote leermeester.

Geleidelijk aan zag ik het PNH-programma - vanop afstand nu - veranderen, en dat is iets wat ik nog steeds bijzonder apprecieer aan Pat Parelli: hij durft veranderingen aanbrengen. Paarden kunnen nu gemotiveerd worden door 'safety, comfort, play and food' (hoewel, slechts "meestal in die volgorde") en je hebt nu 4 soorten aanpakken volgens de horsenalties. Als ik nu met PNH was begonnen, zou ik met mijn paard van toen misschien wél hebben kunnen werken binnen het programma, en misschien zou ik nooit verder gekeken hebben.

De evolutie van het mogen belonen met voer is, denk ik, er gekomen niet in het minst dankzij David Lichman, 5-sterren PNH-instructeur, die zo'n 12 jaar geleden het belonen met voer stilletjes binnensmokkelde in het Parelli-programma, op het moment dat voer gebruiken nog steeds een grote officiële no-no was in het PNH-programma. Dat was niet alleen bij Parelli overigens, ik herinner mij een ellenlange litanie van Leslie Desmond (de 'ghostwriter' van Bill Dorrance's "True Horsemanship through Feel") over hoe je paard uit de hand voeren zo ongeveer het einde van de wereld zou veroorzaken. Enfin, David Lichman had in 2001 een clinic gevolgd bij Kayce Cover, en dat was, jawel, ook mijn eerste clicker-juf. David Lichman heeft zelfs paarden/zeeleeuwen clinics gegeven samen met Jenifer Hurley, die als kind als vrijwilliger voor Kayce was beginnen werken toen die nog in een die-rentuin werkte. Het gevolg? Bij PNH verscheen plots de point-to-point oefening (je paard mag van emmer naar emmer, waarin voer ligt).

In 2006 bezochten Pat en Linda Parelli een dolfina-rium waar met clickertraining werd gewerkt, waarna

een groep instructeurs een hele dag les kregen over clickertraining. Nu mogen zowaar al 1/4de van de paarden met voer beloond worden (de zogenaamde Left Brain Introvert en soms de Left Brain Extrovert), maar het gebruiken van een bridge (de click, de "ex", de "yes" - en dat is toch wel de essentie van clicker-training, vind ik) hoort daar niet bij.

Het zal de clicker-diehards misschien verbazen, maar de PNH-shop verkoopt... beloningszakjes. Daar kan je schamper over doen, maar als je zoals ik al een tijdje meeloopt, dan word je gewoon blij van de positieve evolutie. Lees alvast dit maar eens:

<http://www.parellinaturalhorsetraining.com/using-horse-treats-for-horse-training-bribe-or-bonus/>.

Dus... wat denk ik nu over PNH?

Natuurlijk heb ik mijn mening over PNH - wie niet? PNH-ers ondervinden, net als clickertrainers, erg veel vooroordelen tegenover hun methode. Om verschillende redenen weliswaar, die niet - voor geen van beide methodes - helemaal onterecht zijn. De ethische kwaliteiten of de efficiëntie van een methode wordt namelijk meestal niet 'gemeten' aan wat je ziet bij de allerbeste instructeur (hoewel de kans dat je met een wow-effect wegloopt van een PNH-demo zo ongeveer 100 keer hoger ligt dan na een clickertraining-demo), maar aan wat de gemiddelde mens ermee doet met zijn of haar paard, want die kom je het meest tegen. We vergelijken dus eigenlijk altijd doorsnee clickertrainers met doorsnee-parelli-ers. En dan lijkt een genuanceerde mening formuleren over een andere methode eerder op het zigzaggen door een mijnenveld - het is niet moeilijk om iets te zeggen waar iemand anders van in een kramp schiet!

Er van uit gaande echter dat Pat en Linda de 'perfecte' Parelli-ers zijn, zijn er toch dingen die ik anders uitleg en anders zou doen, en dan heb ik het niet over inci-

denten als wat Pat met Catwalk deed. Hoge bomen vangen veel wind en op een gegeven moment gaat het bij iedereen fout, alleen staat niet de halve paardenwereld te wachten om je vol leedvermaak te zien uitschuiven, waarbij je in een soort marketing-nachtmerrie zit nog voor je met je ogen kan knipperen. Dat betekent óók niet dat ik 100% sta achter wat bijvoorbeeld Alexandra Kurland, de ‘Pat Parelli van de clickertraining’ doet. Ook zij heeft een reeks van oefeningen waarvan ze wil dat je ze op haar manier uitvoert en bij voorkeur in haar volgorde. Even goed zijn er dus dingen die Alexandra Kurland doet die ik zelf nooit zo zou doen.

Ook clickertrainers gaan uiteraard met grote regelmaat volkómen de mist in. Het aantal uitvallers bij beginnende clickertrainers is minstens even hoog als bij beginnende PNHers, zometertimes hoger. Dat komt omdat de evolutie van trainen-met-een-clicker-en-belonen-met-voer naar clickertraining (ja, dat zijn twee verschillende dingen) niet zo gemakkelijk is. Clickertraining is een ‘methode’, ja, maar het is ook een andere manier van denken.

Op dat punt heeft PNH z’n structuur mee: er is op dit moment veel meer ondersteuning voor de beginnende PNH’er. Een clickertrainer is (nu nog) veel meer op zichzelf aangewezen, en weet misschien niet zo goed waarheen, na die eerste paar oefeningen.

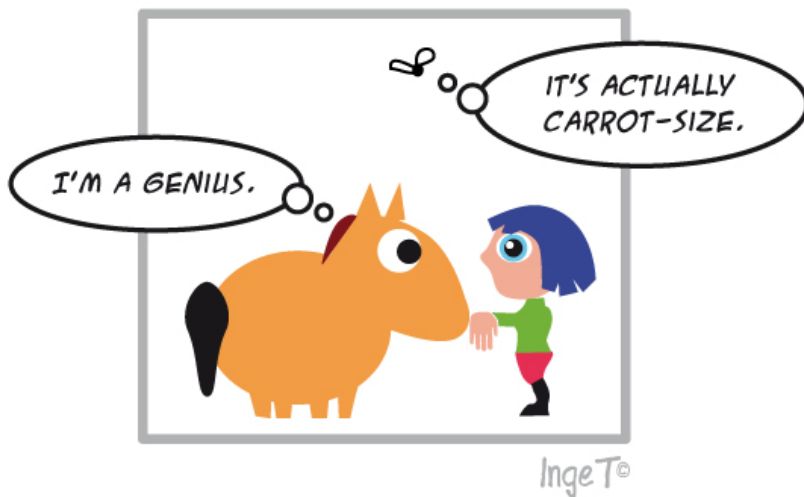
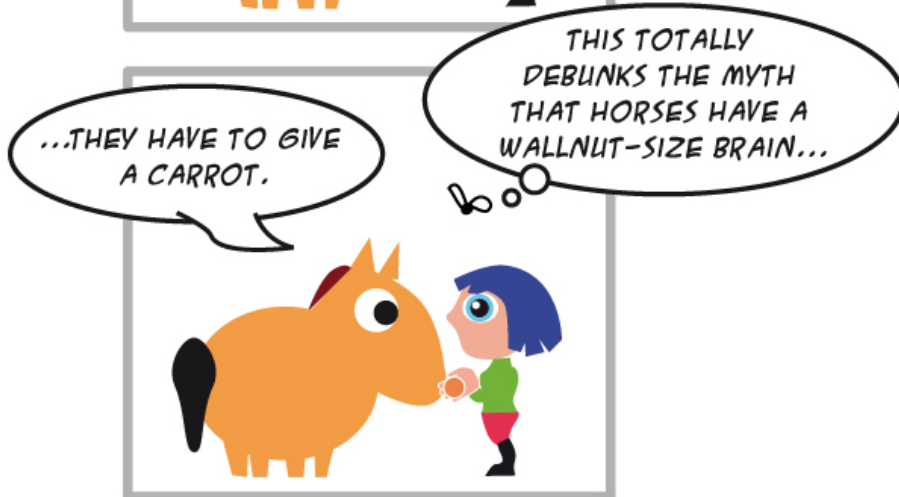
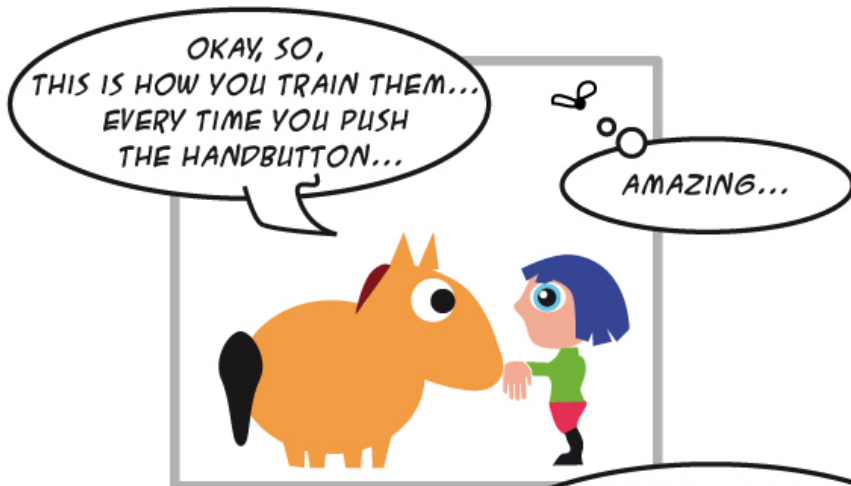
Dat gezegd zijnde: ik heb natuurlijk voor clickertraining gekozen, weliswaar na een heleboel andere leer-ervaringen vooraf. Hoe ik over werken met druk denk - en hoe dat dan moet gaan - is beïnvloed door Tom Dorrance/Ray Hunt, en niet door Parelli (die het uiteindelijk toch anders doet). Het belangrijkste verschil, denk ik, is dat de “smallest try” (de kleinste poging) waarbij je loslaat véél kleiner is dan wat je typisch wordt aangeleerd in je eerste PNH-clinic; en dat er veel langer wordt gewacht op het proberen van het paard, waardoor de druk slechts zelden hoeft

Over dit artikel heb ik overlegd met Nathalie Lagasse, Belgische 3 sterren-PNH-instructeur die wat ervaring heeft met clickeren.

Zij voegde het volgende toe:

“Waarom clickeraars en Parellistudenten niet zo verschillend zijn als ze zelf wel denken:

- we willen allemaal anders en beter met paarden (Parelli’s eerste ‘wet’: de relatie komt op de eerste plaats)
- wat het paard er van vindt is de ultieme graadmeter of je het goed doet of niet, komt hij naar je toe en steekt hij zijn neus in het halster? Laat hij vriendjes staan om met jou te spelen?
- op filmpjes van clickeraars vs. filmpjes van Parellistudenten zie je niet zo heel veel verschil in wat er werkelijk gebeurt met het paard. Clickeraars gebruiken meer druk dan ze denken (vaak toch halsters en bidden, sticks of zweepjes: aanraken is fase 4!) en Parellistudenten geven in de praktijk toch erg graag snoep of zijn met hun enthousiasme/knuffels/rust meer dan belonend genoeg voor het paard
- we hebben een stappenplan, uiteraard aan het individuele paard aangepast, maar we weten wat je eerst nodig hebt, en wat je er later mee kan bouwen
- als beginneling clickeraar of Parellistudent hebben we de neiging fanatiek te zijn in ‘wij versus de traditionele paardenwereld’; als gevorderde ontdek je dat ook daar veel respect en kennis voor het paard te vinden is en dat samenwerking win-win is

verhoogd te worden. Ik herinner me mijn eerste clinic bij Gail Ivey, die voortdurend “there” zei en losliet, terwijl ik helemaal niks in het paard had zien veranderen. Die “there” was overigens... een bridge, hoewel Gail zeker geen clickertrainer was en is - maar het is zeker mijn fascinatie voor dat kleine, consequente werk dat me uiteindelijk op de weg naar clickertraining heeft gezet. Ik kán dus niet onbevooroordeeld zijn - mijn keuze voor clickertraining is een trage maar bewuste keuze geweest, vanuit mijn eigen voorgeschiedenis, maar vooral door wat ik weet over hoe leren gaat, met alle bijkomende emoties.

Toch zijn er dingen die clickertrainers kunnen meepikken uit het PNH-programma, en andersom ook natuurlijk. Mijn bevooroordeelde, volkomen subjectieve mening daarover vind je op de volgende pagina's. Het mijnenveld in dus... Volg de linkse route door het mijnenveld, óf de rechtse - of wacht... volg ze allebei, want iedereen van ons, of je nu een clickertrainer of een PNHer bent, zit vaker dan je zelf denkt in die *andere* kolom.

Commentaar, vragen, opmerkingen, doodsb bedreigingen? Je bent welkom op www.ingeteblick.be/forum.

Wat kan een clickertrainer leren van een PNHer?

Het mag soms een beetje meer

Dit is meteen een moeilijke, want mensen komen bij clickertraining terecht vanuit vele verschillende invalshoeken. Voor dit puntje ga ik er van uit dat je in principe nooit wil straffen, en dat je bent gaan clickertrainen omdat de kleine, trage, vriendelijke weg van clickertraining je aansprak. Je wil juist erg graag zónder al die druk wil werken.

Hmm. Clickertraining is vriendelijke training, maar niet lief. Juist het feit dat je geen dingen kan overslaan door het er even in te slaan betekent dat je een grote **assertiviteit** nodig hebt.

Het lijkt een tegenstelling, maar je kan maar beter je lichaamstaal én je trainingsplan voor elkaar hebben. Die tweede basisoefening bijvoorbeeld - je paard gaat beleefd achterwaarts voor de beloning - die is meteen de moeilijkste. Zonder assertiviteit kom je niet ver. "Als jij het weet, weet het paard het ook" is een uitspraak die ik daarvoor heb geleend van Ray Hunt. Het gaat er om dat je wéét dat je het paard kan achteruit doen gaan, moest je dat willen - en dan gaat hij ook gewoon.

Clickertrainers **werken wel degelijk met druk** - denk maar meteen aan de tweede basic, waarbij je paard beleefd achterwaarts moet gaan om dáár z'n wortelschijfje te krijgen, twee passen van je weg. Vooral als je gaat rijden ontkom je daar niet aan.

Die druk, daar kan je (moet je) voorzichtig mee omspringen, maar druk moet wél **verandering** uitlokken bij je paard. In principe heb je je paard goed voorbereid op de grond; je paard is "clickersavvy", dat wil zeggen dat hij actief op zoek gaat naar waarom je iets anders doet dan anders (bijvoorbeeld dat linkerbeen naar achter leggen) en wat de

Wat kan een PNHer leren van een clickertrainer?

Het mag altijd een beetje minder

Clickertraining en operante conditionering zijn geen synoniemen. Ook PNH volgt de regels van operant conditioneren. En ik denk dat we maar meteen eens iets moeten duidelijk maken wat met druk werken eigenlijk is binnen dat operante conditioneren (clickertrainers, dit is ook voor jullie!): negatief bekrachtigen en positief straffen.

Ja, je laat de druk wegvallen als het paard het goed doet, en dat stukje heet 'negatief bekrachtigen': je paard voelt zich bekrachtigd (beloond) door het wegvallen (min, afgetrokken, negatief) van de druk. Hij ontsnapt aan de druk door te reageren, en met wat geluk is dat in de juiste richting zodat die druk wegvalt.

Stel dat je paard niet reageert op je fase 1, of op de verkeerde manier. Hij moet achteruit, maar doet het niet. Je gaat naar fase 2; nu lukt het wel.

Als je fase 1 een paar keer opvolgt met een fase 2, gaat je paard op fase 1 reageren om te vermijden dat die fase 2 er komt (want die is nog onprettiger).

Van de ene fase in de andere rollen betekent dus dat je paard **leert door te vermijden dat hem ergere dingen zouden overkomen**.

Nu, natuurlijk zal elke clickertrainer ook de druk verhogen als een paard niet reageert op de lagere druk. Ik moet nu eenmaal het punt vinden waarop de druk voldoende betekenis krijgt om te beginnen denken "he, misschien moet ik eens iets doen". Maar dat betekent niet dat het de *hoeveelheid* druk is die dan maar meteen moet bepalen wat mijn paard gaat doen.

En dat is, denk ik, wat je kan meenemen van een clickertrainer met een Tom Dorrance-achtergrond: ga alleen maar tot op het punt dat je paard *begint*

oplossing van dat raadsel is. Maar hij mag niet gaan staan slapen, omdat die druk zó licht is dat hij het niet eens opmerkt. Druk - hoe licht ook - moet dus toch sterk genoeg zijn om aan je paard te vertellen “verzin eens iets”. Druk is een **veranderingscue**, en zegt “verander iets in je houding of beweging”. Het zou dus kunnen dat je je druk wel degelijk moet verhogen tot die verandering er komt - wat ze ook is, je bridge filtert er al shapend de juiste respons wel uit. “Get the behavior” zegt Bob Bailey daarover - **krijg het gedrag**.

Betekent dat dat we naar fases overgaan? Nee, dat niet. Het paard **moet niet nu**. Er zit daar geen “or else” bij. *Nu* is een criterium voor later, eerst moet hij leren *wat* hij moet doen voor hij kan leren *hoe snel* hij het moet doen. Het paard moet gewoon **iets proberen**, en je moet op dat punt in je druk geraken dat je paard gaat zoeken, ook al is het millimeterwerk of ook al zie je het nog niet in z'n lichaam, en alleen maar dat hij aan het denken is. Wacht gewoon op die hele kleine verandering, dat hele kleine proberen.

Niet alle mensen kunnen dat van nature - ik heb dat ook moeten leren. Het is niet erg om les te nemen om te leren voelen hoe je een gevoel doorheen een leidtouw zendt zonder trekken of snokken; gewoon je hand omkeren op het touw en/of je pols roteren **en wachten** kan al voldoende zijn.

Natuurlijk betekent dat dat de scheidingslijn tussen ‘iets doen met die druk omdat er dan een bridge (en beloning) komt’ of ‘iets doen omdat die druk vervelend wordt’ erg dun. We kunnen niet in het hoofd van het paard kijken en alles hangt van de voorgeschiedenis van je paard, hoe ‘zuiver’ je bridge is.

Het moeilijkste punt is *genoeg doen* die **twee keer per jaar** dat je paard *wél moet*. Omdat hij z'n hele omgeving vergeet en over je heen loopt, of omdat hij niet voorwaarts wil maar toch de spoorweg af moet

na te denken over ‘iets veranderen’, en **geef ‘m dan de tijd** om het verder uit te vissen.

Forceer het niet. Wacht gewoon. Je eigen Pat heeft een uitspraak die zegt “it never took longer than three days”. Ik kan je verzekeren: it never took longer than 10 minutes. **Doe minder, en wacht meer!** En als je paard iets doet, al is het maar dat hij z'n kaak loslaat of z'n gewicht naar achter legt (nee, die hele pas hoeft nog niet!), laat **meteen** alle druk wegvallen.

Stél dat je tot fase 4 bent gegaan, en je paard doet het nog niet. Ga dan geen kwartier door - zelfs geen 2 minuten - met die fase 4. Als je op dat punt bent belandt, betekent het **zonder enige twijfel** dat je een paar keer (was het niet net daarjuist dan was het de vorige weken of maanden) de kans hebt gemist om te kunnen loslaten, want geen enkel paard laat 2 minuten lang reactieloos een fase 4 over zich heenkomen zonder dat hij op één of andere manier heeft **geleerd** dat het dat is wat hij wordt verondersteld te doen. Meer nog: een paard dat gedurende langere tijd onbeweeglijk onder een fase 4 blijft stilstaan, vertoont aangeleerde hulpeloosheid. Hij weet gewoon niet wat hij moet doen om er aan te ontsnappen, anders zou hij het doen (hoe zou je zelf?). Het is *cruciaal voor z'n mentale en fysieke welzijn* dat je hem uit die toestand haalt. **Verander je trainingsplan**. Het *moet* niet met fase 4 - wees creatief! Denk lateraal! Krijg ‘m op een andere manier in beweging en laat dan die manier overvloeien in de oefening die je zo graag wil, maar **blijf niet doen wat niet werkt**.

Voor je “ja maar” die je nu voelt opborrelen - zie het volgende puntje.

of de trailer op naar de dierenkliniek. En die keer kan je maar beter zo veel in één keer doen **dat je het daarna nooit meer moet doen**. Het heeft al een paar keer mensen verbaasd dat ik, als een paard over me heen loopt omdat hij me niet ziet staan, hem in één keer 10 meter achteruit stuur, zonder pardon, nu onmiddellijk, met iets wat PNH-ers waarschijnlijk een fase 27 zouden noemen. Om dán te beginnen werken.

Waarom fase 27? Omdat ik de rest van het jaar zelfs geen fase 3 wil hoeven toepassen. Liever één keer duidelijk dan de rest van het jaar aan z'n kop zitten zeuren.

Meer stimuluscontrole

Clickertrainers straffen zelden (of zo zou het toch moeten). Maar **niet-autoritair zijn is niet hetzelfde als permissief zijn**. Als clickertrainer hoor je óók duidelijke grenzen te stellen aan je paard. En dat is iets waar PNHers over het algemeen beter in zijn dan clickertrainers.

Je paard moet dus wel degelijk doen wat je vraagt, als je iets vraagt - hij mag wel laten weten wat hij daarvan vindt, maar het is aan jou om daarop in te gaan, of niet. Het is geen absolute monarchie, en al helemaal geen dictatuur, natuurlijk. Het is een parlementaire democratie waarbij je paard amendementen mag indienen, maar jij hebt 51% van de stemmen en dus teken jij de koninklijke besluiten. Hopelijk spring je verstandig om met dat privilege, zodat je bij de volgende verkiezingen je meerderheid behoudt!

Een vaak voorkomend misverstand over clickertraining is dat je als trainer ongewenst gedrag zou mogen negeren.

Maar dat is niet zo; wat wel is is dat je **niet reageert** op het ongewenste gedrag op het moment

Minder rangorde-denken

“Ja maar”, sputter je tegen “mijn paard is dominant”. Hij moet respect voor je krijgen, en dat kan alleen maar als je een goede leider voor hem bent, nietwaar?

Hm. Zeggen dat je paard “dominant” is, of “submissief, maar op zoek naar een goede leider” legt veel meer belang bij het leren van rangorde-incidenten dan hoe paarden (of mensen) in werkelijkheid leren. Natuurlijk, rangorde bestaat inderdaad - maar het **meeste leren gebeurt juist buiten die rangorde**. Een paard leert de hele dag door, en de motivatie daarvoor komt meestal niet van een ander paard omdat die iets van hem wil, maar uit z'n eigen nieuwsgierigheid, uit honger of dorst of de behoefte om te schuilen voor de regen of insecten, of de hunkering naar sociaal contact. Veulens leren van hun moeder en van hun speelvriendjes, hengsten spelen met hun kinderen, haremgroepen blijven hun hele leven bij elkaar... en slechts zelden komt het tot rangorde-incidenten.

Het leven *gebeurt* gewoon, net zoals jouw leven gewoon gebeurt. Paarden doen gewoon wat werkt in het moment, en daarvoor vallen ze terug op de

zelf. Niet reageren is iets anders dan negeren. Je kan wel degelijk in de problemen komen als je ongewenst gedrag negeert, want wat nu nog klein is kan straks gevaarlijk groot zijn. En uiteraard, op *gevaarlijk* ongewenst gedrag reageer je wél onmiddellijk.

Je wordt bijvoorbeeld meteen voor de leeuwen gegooid bij je eerste oefening, als je paard die wortel uit je zakken komt halen. Dat doet je paard natuurlijk niet omdat hij dominant is, maar simpelweg... omdat hij die wortel wil. En je hebt 'm nu eenmaal nog niet uitgelegd dat het zo niet werkt. Ongewenst gedrag betekent dus gewoon dat je een gat in je training hebt, en dat je daar beter iets aan doet. Je reageert dus niet, maar negeert het ook niet: je lost het op in je trainingsplan.

Het verschil in uitleg voor ongewenst gedrag tekent wel, denk ik, hoe verschillend mensen naar gedrag gaan kijken. Toch is het geen vrijeleide om niet 'streng' te zijn voor je paard, en dat is, denk ik, de grootste zwakte van de clickertrainer: het is allemaal leuk en fijn en spelen, maar als ik mijn criteria strikter maak, vindt mijn paard het dan nog wel leuk? En dat idee kan training verlammen, tot zelfs op het punt waar je paard afhaakt omdat je zo saai wordt. Je blijft belonen voor iets dat "goed genoeg" is, maar "goed genoeg" is *niet* goed genoeg als je wil dat deze oefening ook betrouwbaar gebeurt buitenshuis, bijvoorbeeld.

Op de mat blijven staan moet ook kunnen als er een hengst passeert. Je paard moet blijven opletten ook als die tractor langskomt. Hij moet blijven draven ook als hij even moe wordt. En hij moet uit de wei komen ook als de hoefsmid naast je staat.

Stimuluscontrole (zie ook pag. 3) betekent dus niet dat je het gebeuren van een oefening afdwingt door méér druk te gebruiken - het *wou kunnen*, maar meestal is dat niet zo. Het betekent dat jij zo slim bent dat je de motivaties van je paard vóór je laat

instinctieve patronen die ze hebben. Raken ze daarmee uit een bepaalde situatie die voor hen oncomfortabel was, dan doen ze het de volgende keer op net dezelfde manier. Het is dus aan jou om alternatieve oplossingen aan te bieden. En dat kan je hen uitleggen, ook zonder bijkomende argumenten als rangorde en dominantie, maar door z'n nieuwsgierigheid te wekken.

Denk maar aan kindertjes in een kleuterklas. Ze moeten wel luisteren naar de juf, maar ze leren het meeste zonder dat die 'rangorde' belang heeft in hoe en wat ze leren. Je kleuters leert veters knopen bij jou of je juf, maar dat is niet omdat de juf de baas is, maar omdat je kleuter iets zelf wil kunnen dat de grote mensen ook kunnen, of om wat voor reden dan ook.

Rangorde is ook niet altijd hetzelfde, maar hangt af van de omstandigheden. Je baas heeft het voor het zeggen op je werk, maar niet thuis. Het is dus logisch dat je misschien wel "leider" kan zijn bij grondwerk, maar dat je dat "leider" zijn niet automatisch hebt als je met voer gaat belonen.

Wist je overigens dat een veulen wel wordt geboren met de wetenschap hoe hij zich dominant of submissief moet gedragen, maar niet wanneer? Dat moet hij gewoon leren, en dat leert hij niet van de "alfa" van de kudde, maar vooral... van z'n moeder. Gedraagt mama zich dominant naar andere paarden toe, dan neemt het veulen dat gedrag over. Je paard *is* dus niet dominant, maar *gedraagt* zich dominant... omdat hij heeft geleerd dat dit gedrag hem uit de meeste situaties helpt.

"Test" een paard je, of je boven of onder hem in de rangorde staat? Dat is bijzonder onwaarschijnlijk. Om te beginnen wéten paarden dat jij geen paard bent (alle levende wezens hebben een stukje in hun hersenen dat zegt "niet mijn soort") en rangorde

werken, zodat je paard **wil** doen wat jij vraagt. Dat betekent dus dat je elk aspect van je training overdenkt, het paard het leertempo laat aangeven en verder elk criterium (hoger, verder, langer, sneller, nu...) *traint*.

Goed genoeg is niet goed genoeg

Hoewel clickertraining - de techniek, niet het woord - langer bestaat dan PNH, bestaat het gebruiken van bridges en voerbewoningen op deze consequente, volgehouden manier (eerder dan af en toe) natuurlijk helemaal nog niet zo lang als werken met druk. Mensen gebruiken al 6000 jaar voornamelijk druk met paarden, en hebben daarmee fantastische resultaten behaald.

Hoewel er geleidelijk aan een consensus begint te ontstaan over hoe je lickertreinen met paarden precies doet, zijn we allemaal nog aan het pionieren, vooral in het rijden. We zijn allemaal nog zoekende. Bovendien is het zó gemakkelijk om met clicker-

tussen mens en paard heeft dus geen betekenis. Ten tweede veronderstelt het dat paarden kunnen plannen, en verschillende scenario's uitdenken (als ik nu eens dit doe en hij doet dan dat, dan zit het dus zo). En dat is nu eenmaal niet zo.

In die zin is het erg interessant om deze paper te downloaden: <http://www.ingeteblick.be/pdfs/thehorsehumandyad.pdf> waarin wordt aangetoond hoe paarden de meeste dingen op hun manier met mensen doen juist omdat ze hen *niet* als roofdier beschouwen... tot die mens op hun rug stapt en dwang gaat gebruiken, althans. Je kan meer lezen over hoe fixed action patterns werken (waaronder 'dominant' gedrag) in het boek Denkwerk.

Misschien is het dus interessant om gewoon te kijken naar het gedrag dat je voor je ziet, zonder meteen te denken dat je paard geen respect voor je heeft. Je zou kunnen bedenken hoe je het gedrag van je paard meer onder stimuluscontrole (zie pag. 3) van je cue zou kunnen krijgen, zonder dat je paard nu eenmaal gewoon *moet*... omdat jij de leider wil zijn.

Het gaat niet om het behalen van de levels

Ook zo verkocht aan de PNH-demo's? Ik wel. Ik wou dat ik ze ook zo kon geven. Het is flitsend en spectaculair, er is muziek bij, het gaat allemaal als vanzelf, de paarden doen wat er van ze gevraagd wordt en de mensen amuseren zich. En dan denk je "dat wil ik ook, een paard dat de trailer opgaloppeert!" En je wil het liefst zo snel mogelijk die levels, toch?

Eigenlijk hoort dit niet alleen in deze kolom thuis, maar zéker ook in de kolom hiernaast: als ik ergens ongemakkelijk van word, dan is het hoe ik eender welke trainer zijn of haar paard zie forceren om iets te bewijzen - omdat er toeschouwers bij staan,

training veel verschillende oefeningen te krijgen, dat we *alles* willen: én vrijheidsdressuur, én de PNH-oefeningen, én horse agility, én tricktraining, en en en. We trainen dus een beetje vanalles wat, maar we gaan niet tot het uiterste in één discipline. Het aantal paarden in Vlaanderen en Nederland dat helemaal met clickertraining is aangereden is op één hand te tellen, denk ik, en het duurt jaren voor één paard een degelijk niveau bereikt binnen één discipline - laat staan binnen alle disciplines. En dus zie je heel weinig spectaculair werk, behalve dan misschien in vrijheidsdressuur. Er zijn mensen die af en toe clickertrainen op hoog wedstrijdniveau (Beezie Madde, Steffen Peters) maar geef toe, échte voorbeeld-clickertrainers op een beetje degelijk niveau hebben we nog niet.

Maar... dat zou jij wel kunnen worden, tenzij je gewoon wil blijven spelen - dan negeer je de volgende alinea!

Werk wat je nu al hebt af in plaats van nóg een oefening. Maak beter wat je al hebt.

Ga voor die frisbee pakken als hij nog in de lucht is, en niet al op de grond. Ga voor steigeren en liggen op onzichtbare cues, zonder dat voortdurende tiktiktiktik met de zweep. Ga voor piaffe, maar dan een die biomechanisch en dressuurmatig in orde is, en die punten zou scoren in een (klassieke) dressuurproef, niet voor een halfslachtige circusversie. Ga voor halthouden, maar maak van dat halthouden een school-halt: een waarbij het paard duidelijk op de achterhand zit. En train van daaruit het aangelopperen, bijvoorbeeld. Ga voor horse agility, maar werk naar het tempo, de controle en de afwerking van de wereldkampioen dog agility. Vraag gerust wat extra inspanning van je paard!

Vraag er eens toeschouwers erbij. Oefen het op verschillende plaatsen. Film jezelf, en kijk kritisch naar jezelf. Vraag tips op het nieuwe forum (ingeteblick.be/forum). En neem les vóór je vastzit.

of misschien juist wél alleen thuis, precies omdat er geen toeschouwers zijn en je paard het niet kan doorvertellen.

Want dat is het verleidelijke van alleen maar met druk werken: het is zo gemakkelijker en niemand die je tegenhoudt, omdat het zo normáál wordt geacht om toch maar even te duwen, te trekken, te tikken in plaats van eventjes langer te wachten - ook al vind je jezelf geen 'normal'! Beginnende clickertrainers doen dat ook, hoor, toch snel eens even duwen of trekken zonder nadenekn, gewoon omdat het sneller gaat.

Het is dan ook veel makkelijker om niet tegen de stroom in te blijven roeien, en toe te geven aan de quick fix. Het is o zo verleidelijk om van die fase 2 toch maar meteen een 4 te maken, of om zelfs het bestaan van een fase 1 volkomen te vergeten en meteen te beginnen bij fase 2. Ik heb daar een oneliner bij: het is makkelijk om iets over te slaan als je het er meteen in kan slaan.

Je kan jezelf dan wel vertellen dat het helemaal niet zo erg is om af en toe een tik te geven, maar je paard raken, of het nu met een zweep is, een touw of een carrot stick, **doet pijn**. Je ziet het niet omdat een paard een vacht heeft, maar daaronder zit *op z'n minst* een blauwe plek. Hoe paarden pijn voelen gebeurt op net dezelfde manier als bij mensen. Zo'n ouder zou je niet willen zijn voor je kind. Waarom zou je dan zo'n trainer willen zijn?

Zoals Nathalie Lagasse aanhaalde op pag. 7:

je relatie komt eerst. Of, zoals Sylvie Broos tijdens de horse agility demo's op Flanders Horse Expo het zei: laat nooit je competitiedrang vóór je horsemanship komen. Je moet niks bewijzen. Je moet niks 'winnen' - ook geen games.

Minder afhankelijkheid van de carrots

Een week ná de anecdote uit de rechterkolom hiernaast (jaaa, het is tenslotte zigzaggend door het mijnenveld, nietwaar!) mailt iemand me in grote verwarring. Ik zeg namelijk vaak dat een paard nooit ophoudt met leren - dat het leren ook buiten de rijbaan doorgaat, en dat je dus traint tot waar je je paard achterlaat (in de wei, hopelijk). “Maar”, zegt ze, “wat doe je dan als je wortels op zijn?”

Het zal je misschien verbazen, maar een paard kan ook dingen met en voor je doen zónder dat je er voortdurend wortels in stopt. De rest van het leerquadrant werkt ook nog altijd (een beetje druk op een leidtouw overleeft je paard écht wel, als je maar op tijd loslaat) en je hoeft niet voortdurend te bridgen voor elke stap die je paard zet. Ja, hij verwacht misschien wel een beloning, maar het is ook belangrijk dat je paard snel leert dat die wortel er alleen maar komt ná de bridge, en dat hij zich niet moet aanstellen als je iets van hem vraagt en niét bridget. Het gaat er om dat je juist van die wortels àf komt! Als je pas aan het clickertrainen bent en je paard nog erg veel aan de wortels denkt in plaats van aan het oplossen van het raadsel (hij is nog niet clickersavvy) dan kan hij daar gefrustreerd op reageren. Dat is ongewenst gedrag dat je vertelt dat je iets niet goed hebt getraind. Ja, het is een ‘normaal’ tussenstadium als je net begint te clickertrainen, maar dat betekent niet dat je daar niets mee doet.

Je laat je in élk geval niet verleiden om dat gefrustreerde gedrag (zoals bijvoorbeeld allerlei ander gedrag naar je toe gooien of schooien) te belonen, maar ook niet om ‘m maar meteen te meppen! Reageer er niet op, doe 3 seconden even helemaal niks, en geef ‘m direct daarna de kans om iets te doen dat je wél beloont - NA jouw cue.

Bij je volgende geclickertrainde paard zal je merken dat dat stadium zó weer voorbij is omdat je leert

Minder afhankelijkheid van de stick

Dit artikel is er niet in de laatste plaats gekomen omdat ik er toevallig tijdens de voorbereidingen voor de Flanders Horse Expo demo's nog bij stond toen er een paar PNH-meisjes in de rijbaan waren, die ook met Horse Agility begonnen waren. Het was niet de bedoeling werkelijk iets met de oefeningen te doen; het ging er alleen om om te kijken of een van de paardjes dat wat moeilijk laadde, ook in een vreemde omgeving nog zou laden.

Maar ze stapten wel rond in het parcours, dus vroeg ik of ze iets konden laten zien. “Nee,” zei het meisje, “ik heb mijn carrotstick niet bij”. Dat verbaasde me nog geen klein beetje. Ik vroeg haar hoe het kwam dat ze zo afhankelijk was van haar carrotstick. Ze ontplofte. Het moest nu maar eens gedaan zijn met dat PNH-bashen!

Ik ben gelukkig te oud geworden om onder de indruk te zijn van zo'n uitbarstingen, heb rustig uitgelegd wat ik bedoelde, en heb haar getoond hoe ze met een lang touw net dezelfde dingen kon vragen als met een carrot stick.

Verbeter me als het niet zo is, maar ik kan me niet voorstellen dat het PNH-programma voorziet in afhankelijkheid van de carrot stick. Net zoals in de kolom hiernaast moet je dingen kunnen vragen zonder wortelen, zonder carrotsticks, maar met wat je terplekke kan gebruiken - zoals het lange leidtouw aan je paard.

Merk je dat je afhankelijk bent van je standaardtools? Doet je paard alleen maar iets als je met die tools zwaait? Dat is een ernstig gat in je training. Train dat gat weg! Vooràl als het dingen zijn die je paard al lang kent, maak je je cues steeds kleiner, tot ze onzichtbaar zijn.

Je paard moet op z'n minst een aantal dingen kunnen doen waar je verder alleen maar jezelf bij hebt, en je moet altijd je plan kunnen trekken in eender welke situatie.

anticiperen op dat gedrag, je beloningen beter leert doseren en je criteria sneller opbouwt. Trainen is immers een evenwichtsoefening tussen een hoge beloningsratio onderhouden (veel belonen voor kleine dingen) en steeds meer vragen voor diezelfde beloning.

Anders gezegd: gekende dingen (of gekende niveau's) **beloon je niet (altijd) meer met voer**. Maar dat moet je dus wél trainen!

Clickertraining heeft de wijsheid niet in pacht

Toen ik pas begon met clickertrainen, was dat niet... clickertrainen. Het was Kayce Cover's SATS - iets wat heel erg op clickertraining *lijkt* - zo sterk zelfs, dat het eerlijk gezegd gewoon clickertrainen is, behalve dat

- 1/ ik "ex" leerde zeggen en geen clicker gebruik
 - 2/ er een intermediate bridge wordt gebruikt (een soort constante, begeleidende bridge die gegeven wordt terwijl het paard iets juist doet (over grotere afstand of gedurende langere tijd), stopt als het paard afwijkt van het doel, en eindigt in de eigenlijke bridge als het paard het goed heeft gedaan (een beetje zoals het gejoel op een voetbalveld als iemand met de bal in de buurt van het doel geraakt) en
 - 3/ niet elke bridge met voer wordt opgevolgd en dus ook niet altijd einde oefening betekent.
- Op de toenmalige enige paardenclickerlijst werd ik

Denk dus ook eens zónder carrotstick. Ga eens freeshapen! targetten! Knip je oefeningen in kleinere stappen, verwacht *minder* bij elke stap in plaats van het er meteen uit te krijgen met die extra fase (wist je dat clickertrainers beginnen trainen zonder dat ze druk mogen gebruiken, precies omdat het de eerste reflex is om toch maar wat druk te gebruiken?), beloon elke kleinste poging (en die is kleiner dan je denkt!) en pas als je paard deze kleine stap begrepen heeft, maak je het een beetje moeilijker.

Overigens: ik weet dat Pat beloningen vooral aan de Left Brain Introvert (en soms LBE) toekent, maar élk paard heeft graag voer als beloning... anders zouden ze sterven van de honger, zoek maar eens het werk van Jaak Panksepp op (of lees het in Denkwerk ;-)). En dat brengt ons meteen bij het volgende puntje, namelijk...

PNH is geen wetenschap

Je weet waarschijnlijk al uit de voorgaande pagina's dat ik niet geloof dat paarden een abstract concept als "respect" kennen, laat staan dat paarden alles doen vanuit een rangorde-perspectief.

Ik zeg het over alle methodes (ook clickertrainers!), dus ook met PNH: *waarom zeg je niet wat je bedoelt en doe je niet wat je zegt?*

Als ik de druk verhoog omdat mijn paard iets niet doet, dan heet dat moment 'positief straffen'. Als ik die verhoogde druk laat wegvallen omdat mijn paard nu wél doet wat ik zeg, is dát moment 'negatieve bekrachtiging'. Als ik een wortel geef nadat mijn paard het goed heeft gedaan, is dat positieve bekrachtiging. Klaar!

Dat heet **contingenties**. Elke oefening bestaat uit verschillende contingenties na elkaar. Het ene leer-

om die redenen gemodereerd en gecensureerd, want suggereren dat je stem *ook* werkte, en een bridge *niet* altijd voer moest betekenen, was een grote no-no. En dat is nu toch wel veranderd.

Die intermediate bridge gebruik ik eigenlijk niet meer, en de bridge betekent voor mij nu altijd: einde oefening, hier komt de beloning (die niet altijd voer is), gewoon omdat dat *simpeler* is. En een heleboel clickertrainers gebruiken nu ook gewoon hun stem.

Een ander voorbeeld om duidelijk te maken dat clickertraining een methode in evolutie is: ook nu nog zegt Karen Pryor op clickertraining.com dat een clickertrainer iemand is die alleen maar positieve bekrachtiging gebruikt. Dat is merkwaardig, want niet alleen Alexandra Kurland (uit Karen Pryor's 'stal') gebruikt druk, alle mensen die clickertrainen gebruiken druk (hoewel natuurlijk veel en veel minder dan bij PNH). Iederéén is af en toe een beetje intellectueel oneerlijk ;-).

De clickertraining-methode is dus geen wetenschap. Ja, ze is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten, maar dat blijven twee verschillende dingen en soms hebben clickertrainers de neiging om wetenschappelijke vaststellingen uit het raam te gooien omdat het niet past bij de 'methode'. Daar zijn clickertrainers niet alleen in, hoor, vraag maar eens aan de PNHer van hiernaast of hij het ermee eens is dat iets doen omdat het paard niet reageert positief straffen is... Hij zal je waarschijnlijk vertellen dat als hij van fase 3 naar fase 4 ('touch the bone') gaat géén positieve straf is, terwijl een 'normal' ruiters die hetzelfde doet wél straft!

Soms hoor je clickertrainers zeggen dat positief bekrachtigen beter werkt en ja, dat is zo. Ook in wetenschappelijk onderzoek. In elk geval voor simpele taken die makkelijk haalbaar zijn; en het doet wonderen in combinatie met een beetje graduele habituatie en negatieve bekrachtiging als paarden

moment vloeit in het andere over, in de praktijk met wisselend succes. Niks om ongelukkig te worden of in de verdediging te schieten, wel zo helder, en het houdt je scherp.

Vertel me dus niet dat je nooit straft. *Iedereen* straft, ook clickertrainers! Zeg het dus gewoon zoals het is, en verpak het niet in een suikerlaagje. Het leven gebeurt nu eenmaal - maar dat betekent niet dat we niet eerlijk onder ogen moeten durven zien wat we eigenlijk aan het doen zijn, en omdat positief straffen welomschreven, goed onderzochte gevolgen heeft, beperk je dat best zoveel mogelijk tot een minimum.

Ook de PNH **horsenalaties** zijn géén wetenschap (voor de clickertrainer die niet weet waar ik het over heb: <http://files.parelli.com/HorsenalityChart.pdf>). Begrijp me niet verkeerd: ik vind de horsenalaties een enorme vooruitgang! Het doet mensen nadenken over hoe hun paard in elkaar zit, en geeft praktische handvaten over hoe je PNH-training kan aanpassen aan je individuele paard. Had ik mijn paard van lang geleden mogen inpassen in de Right Brain Extraverts, dan was ik nu misschien PNH-viersterreninstructeur of zo (als ik dat geld had kunnen neerleggen).

Kijk, die twee hersenhelften, dat zit toch nét wat anders in elkaar. *Alle* paarden zijn namelijk neurologische "Right Brainers" en "Left Brainers" tegelijk. Maar als ik op de Horsenality Chart kijk naar Left Brain Introverts en daar 'food focussed' zie staan, nee... Het is niet omdat je een "Left Brainer" hebt dat hij in voer geïnteresseerd is. Integendeel, **het werkt omgekeerd**: bij élk paard dat eet zijn er centra in z'n linkerhelft aan het werk! Bovendien zijn die hersencentra die "iets willen doen voor voer" en die van "eten" zelf ook onderdelen van twee *verschillende* hersencircuits, die allebei doorheen de twee hersenhelften gaan (zie pag. 13).

Dus hoewel ik de indeling in vier zeker behulpzaam

bang zijn. Het wordt al wat onduidelijker voor die dingen die een paard uit zichzelf erg graag doet - “if it ain’t broke, don’t fix it!” is dan ook een uitspraak die ik hierbij graag leen van Ray Hunt.

Sommige clickertrainers gebruiken de bridges en positieve bekrachtiging veel onhandiger dan sommige traditionele trainers die gewoon veel druk - inclusief straf, maar wel duidelijk - gebruiken. Het is dus niet omdat je zégt dat je favoriete trainingmethode beter is, dat *jouw* training ook wérkelijk beter is.

Het is ook niet omdat je weet hoe operant conditioneren in elkaar zit dat je plots een efficiënte, laat staan ethische trainer bent... en het omgekeerde geldt dus evenzeer: iemand kan een hele goede clickertrainer zijn zonder ook maar iets te begrijpen van de theorie erachter!

Ga gewoon rijden - mét clickertraining

PNH start dan wel met grondwerken, het rijden is er al snel bij. En dat is anders bij clickertraining. Misschien zijn er meer mensen die bij clickertraining terecht komen die om een of andere reden niet (meer) rijden, maar waarschijnlijker is dat clickertraining maar al te vaak als iets ‘aparts’ wordt beschouwd. Dan zegt iemand “soms ga ik grondwerken of rijden, maar af en toe doe ik clickertraining” (zelfs door iemand horen zeggen die lessen in clickertraining aanbiedt!).

Misschien komt dat omdat clickertraining tot nog toe geen kant-en-klaar programma heeft. PNH heeft een enorm groot pakket, en neemt je bij de hand, doorheen de levels. De levels zelf zijn ook nog eens ingedeeld (met specifieke oefeningen waarbij je precies weet wat je moet doen en wat de criteria zijn),

vind, is het erg jammer dat ze “Left Brain” en “Right Brain” zijn genoemd - dat idee stamt nog uit de tijd van vóór de enorme neurologische vooruitgang die er de laatste 20 jaar gemaakt is.

Op parelli.nl zie ik bovendien staan dat Left Brain Introverts de “won’t do it”-paarden zijn. Dat is zó jammer... want dat legt de last bij het paard, niet bij de trainer. Ik geloof namelijk dat élk paard zou doen wat wij van hem vragen als hij echt weet wat van hem wordt verwacht en als hij voldoende gemotiveerd is om dat voor ons te doen. En dus niet dat hij het niet doet omdat hij een “won’t do it”-paard zou zijn!

Gooi er dus niet te gauw een Parellisme tegen aan... blijf voor jezelf denken! Ieder paard is anders en verdient een eigen, individuele aanpak. Je hebt niet één paard, je hebt er 365, en je traint het paard van vandaag, niet dat van gisteren.

Breng je paard niet uit balans om hem iets uit te leggen

Eén van de meest spectaculaire veranderingen in het PNH-programma is hoe het is geëvolueerd vanuit wat ‘cowboy Pat’ deed naar een breed gamma van rijdisciplines. Zoals ik dat heb aan gevoeld kwam dat niet zozeer vanuit Linda Parelli zélf, maar als vraag van onderuit, van de basis. En omdat het PNH-bedrijf geen gebrek heeft aan investeringsgeld, verscheen Linda’s paard Remmer ongeveer tegelijk met Walter Zettl, kort daarop gevolgd door imago-boosters als Karen Rohlf (niet meer in het PNH-programma).

Maar toch zitten er nog steeds dingen in het programma waarvan ik denk - moet dat nu? Want maar al te vaak wordt een paard uit balans gebracht om gedrag te krijgen, waarna het paard wat het eerst heeft afgeleerd, terug moet aangeleerd krijgen.

dus je kan bijvoorbeeld al je 'online' gehaald hebben terwijl je de 'liberty' nog moet doen. En dus ga je door. Wat het PNH-programma doet, is - tegen betaling uiteraard - zorgen dat je **gericht tijd** besteedt met je paard, en daardoor worden PNH-mensen beter doorheen het programma. Wie driesterren-instructeur is heeft dan wel een pak geld neergeteld, hij heeft ondertussen ook wérkelijk iets geleerd. Zo'n stap-voor-stap programma is er dus niet voor clickertraining, niet in het minst omdat het uitgangspunt van clickertraining is dat je je eigen inzicht (en trainingsplannen) ontwikkelt. Maar dat lukt niet iedereen, en ik ben me ervan bewust dat mensen iets meer houvast nodig hebben. Ik ga er dus wat aan doen, maar dat is voor een volgend nummer.

Ondertussen kan je dus wel al iets van het PNH-programma meenemen... want er is maar één ding dat een goed paard maakt: **tijd**. Als je goed wil worden in clickertraining, zal je er dus die tijd in moeten steken. En dat dus niet alleen om 'm te leren z'n hoeven te geven. Clickertrainen is een manier waarop je naar je training kijkt - AL je training. Als je dus gaat rijden, doe het dan als clickertrainer!

Succes!

Het hoeft niet eerst groot te beginnen, om dan bijgeschaafd te worden zodat het er in balans uitziet. Je kán klein, in balans beginnen, stap voor stap, en van daar opbouwen.

Bijvoorbeeld: *achteruitzenden*. Waarom moet een paard achterwaarts gestuurd worden met het hoofd omhoog en de rug weggedrukt, als hij dat niet verdient? Er zijn mentaal en fysiek vriendelijkere manieren om achterwaarts aan te leren, en okee, je paard staat niet na twee minuten op 5 meter afstand, maar ondertussen oefende hij niet eerst gedrag waar je later weer vanaf moet.

Het aanleren van het *springen van de wissels* (tenminste, zoals ik het door Pat Parelli uitgelegd zie) is er ook zo eentje. De ruiter gooit als het ware door een grote gewichtsverschuiving het paard uit balans, waardoor het paard wel móét op het andere been springen om z'n evenwicht niet te verliezen.

Hetzelfde zie ik ook bij de *eenteugelstop - disengaging the hind quarters*. Je paard wordt *uit voorzorg al* uit balans tot een stop gebracht, nog vóór je paard enige tekenen vertoont dat je zo'n noodrem ooit nodig zou kunnen hebben. Als je denkt dat je paard zo'n noodrem nodig heeft, dan denk ik dat je te snel gaat in je (her)training.

Maar wat me het meest verbaast bij het rijden - en dat in combinatie met de uitleg voor de eenteugelstop! - is deze uitspraak op de officiële website: "The reason you do not see our people wearing helmets is because we try to teach people that rather than be brave because they are wearing a helmet to protect them, they would be better off not riding until their horse is behaving safely." En ook geen enkele rijkhelm in de shop.

Asjeblief, **draag een helm**. Mensen kunnen *altijd* uit balans raken, hoe ver ook ze in de levels zitten.

Succes!

Hoe bestel je 'Denkwerk'?

door Inge Teblick

381 blz., kleur

formaat B 18,8 x H 26,7 cm

ISBN 978 90 820 0340 6

Inhoudstafel en voorbeeldpagina's: www.ingeteblick.be/pdfs/ItClicks-nummer5.pdf

België: 30€ + 2€ verzendkosten

Nederland: 30€ + 4€ verzendkosten

Andere landen: zie www.ingeteblick.be/shop/shipping-rates/

Bestel via de webshop op www.ingeteblick.be/shop om je adres en bestelling in het meldsysteem te plaatsen, zodat we in het oog kunnen houden wanneer je betaling ons bereikt.

Overschrijving:

KBC 733-0328261-43 – IBAN BE66 7330 3282 6143 – BIC KREDBEBB

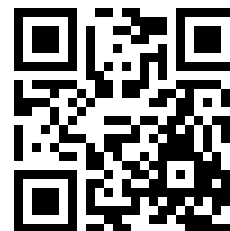
ter attentie van Bavarois bvba - Oude Liersebaan 389 - 2570 Duffel – België

Kredietkaart/Paypal:

Om met creditcard (Maestro, Visa, MasterCard, American Express) te betalen moet je zelf geen Paypal-account hebben, dat kan ook als gast. Onze webshop maakt gewoon gebruik van de beveiliging die de Paypal-server biedt.

Heb je wel zelf een Paypal-account, dan kan je natuurlijk gewoon via je Paypal-account betalen.

Deze pdf van een vriend gekregen? Wil je graag zelf op de hoogte blijven? ItClicks verstuurt regelmatig en vrijblijvend dit gratis online ItClicks Magazine voor Positief Trainen - met praktische tips, hoe-doe-ik-dat artikels, achtergrondinformatie en onverwachte invalshoeken, geschreven door Inge Teblick en af en toe gastauteurs. Je kan je op elk moment ook weer uitschrijven, uiteraard.

Abonneer je vandaag nog - het is helemaal gratis en vrijblijvend!